

**Havlík, Vlastimil: České politické strany a evropská integrace. Evropeizace, evropanství, euroskepticismus?,
Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav. 2010, 200 stran, ISBN: 978-80-210-5080-8.**

Adéla Pešková¹

Politické strany a stranický systém v České republice prošly po roce 1989 dynamickým vývojem. Jednu z největších výzev pro stranické aktéry představoval a nadále představuje evropský integrační proces ztělesněný Evropskou unií (EU). Součástí politologické reflexe vzájemného působení evropské a tuzemské politiky se stal termín evropeizace. Tato problematika a úžeji postoje politických stran k evropské integraci se pak v posledních letech pevně zakotvily v politologickém výzkumu. Recenzovaná publikace Vlastimila Havlíka *České politické strany a evropská integrace. Evropeizace, evropanství, euroskepticismus?* navazuje na dosavadní badatelskou činnost na tomto poli a pokouší se objasnit, jakým způsobem se odráží evropská integrace ve vybraných aspektech činnosti českých relevantních politických stran. Nutno podotknout, že ambicí textu se nestalo kompletní zachycení relace stranické politiky České republiky a EU (pominuta byla například z velké části rovina stranického systému), ale autor se zaměřil na proměnu volební programatiky, podobu a vývoj postojů politických stran k integračnímu procesu a vliv evropského tématu na fungování a dynamiku systému politických stran.

Jádro publikace tvoří dvě do značné míry provázané oblasti – teoreticko-metodologická a analytická. Druhá ze jmenovaných se následně dělí na dvě tematicky navazující, ale metodologicky odlišně uchopené oblasti. Tomu odpovídá i zvolená struktura textu, který byl členěn vedle teoreticko-metodické pasáže (vzhledem k novosti výzkumu evropeizace v prostředí české politické vědy relativně obsáhlé) do dvou propojených aplikačních částí.

Teoreticko-metodologická pasáž publikace se postupně věnuje termínu evropeizace, shrnuje dosavadní akademickou diskusi o postojích politických stran k evropské integraci a přináší přehled a kritické zhodnocení nejpoužívanějších metod politologického výzkumu v této

¹ Kontakt: Katedra politologie, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Joštova 10, 602 00 Brno; e-mail: 143895@mail.muni.cz.

oblasti. Vlastimil Havlík v této části svého textu logicky redukuje své téma výzkumu na evropeizaci programové dimenze u českých politických stran. V rámci tohoto úkolu si člení své badatelské pole pomocí následných okruhů zkoumaných problémů: (1) vliv evropské integrace na činnost politických stran; (2) postoje politických stran k evropské integraci; (3) ideologická determinace tohoto postoje; (4) význam, který strany tomuto rozměru své problematiky přiřkládají. Jako teoretický rámec pro zachycení evropeizace volebních programů autor používá dvojdimenzionální konceptualizaci rozlišující kvantitativní (sleduje prostor věnovaný tématu evropské integrace) a kvalitativní (analýzy se soustředí na hloubku, detailnost zpracování evropského tématu) stránku proměn volebních programů souvisejících s existencí evropské integrace (s. 32).

Autor v této části publikace aplikuje dosavadní výzkum v kontextu západoevropských systémů politických stran na prostředí českého stranického systému, resp. „contiovsky“ nastavuje většinu hypotéz výzkumu (zohledňuje vazby mezi postoji politických stran k EU, jejich vládní či opoziční participací a ideologickým zařazením). Na základě hypotéz autor stanovuje jako nejvhodnější metodu výzkumu expertní šetření a analýzu programatiky politických stran. Při výzkumu využívá mimo jiné vybrané statistické metody zpracování dat (t-test pro párová data a Pearsonův korelační koeficient).

Druhou – analytickou – část publikace tvoří výzkum volební programatiky politických stran, které získaly parlamentní zastoupení na základě voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2006 – konkrétně se jedná o ODS, ČSSD, KSČM, KDU-ČSL a SZ. První z „aplikačních“ částí práce se zaměřuje na problematiku evropeizace volebních programů, která byla definována jako „evropským integračním procesem inspirované či podněcené kvantitativní a kvalitativní proměny v programatice národních politických stran“. Autor textu přitom upřednostňuje vnímání evropeizace jako obousměrného procesu (*bottom – up – down*). Jako výraz působení evropského integračního procesu byly chápány pouze ty změny volebních programů, které vyjadřují názor politických stran na rozličné aspekty evropské integrace. Zkoumány byly výhradně programy pro volby do Poslanecké sněmovny jakožto dokumenty reprezentující národní úroveň politiky (vyloučeny byly např. programy pro volby do EP) a zároveň schopné zachytit dynamiku změn (mimo pozornost zůstaly střednědobé a dlouhodobé programy). Pomocí analýzy volebních programů a dat z expertního šetření se text analytické části zaměřuje primárně na tři dílčí cíle: charakteristiku a klasifikaci postojů, vztah postojů a ideologické identity politických stran a vztah proměn v postojích a vládního/opozičního působení politické strany.

Jak již bylo konstatováno výše, publikace Vlastimila Havlíka *České politické strany a evropská integrace. Evropeizace, evropanství, euroskepticismus?* se zabývá zkoumáním vztahu českých politických stran k evropské integraci. Práci lze v českém prostředí označit za průkopnickou, jelikož jde o první text, který se v takovém rozsahu a hloubce zaměřuje na evropeizaci českých politických stran. Práce je vhodně začleněna do rámce, který představují výsledky doposud realizovaných výzkumů na toto téma, a jednotlivé dílčí části tak korespondují se zaměřením odborné debaty ve zkoumané oblasti. Recenzovaná publikace reflektuje současnou vlnu výzkumu evropeizace v nových členských zemích, která těží ze zvýšené dostupnosti informací a dat. V této souvislosti je na místě ocenit velmi vhodnou volbu jak hypotéz, tak výzkumných metod (zejména pak expertního šetření), které zároveň předcházela důkladná analýza dostupných metod a jejich limitů. Volba stranických programů pro volby do Poslanecké sněmovny jakožto podkladu pro realizaci výzkumu postojů politických stran k EU se ukázala jako ne zcela vhodná, na což autor ve své práci několikrát poukazuje. Z hlediska celkového velice pozitivního dojmu je trochu škoda, že autor nevěnoval více pozornosti obecnému konceptu evropeizace, respektive jeho aplikaci či modifikaci pro potřeby výzkumu aktérů v dimenzi *politics*. Nutno podotknout, že takto zaměřená debata mezi cíle práce nepatřila. Velmi pozitivně vyznívá pasáž, ve které autor hodnotí význam dědictví demokratické tranzice a konsolidace pro nastartování a specifika průběhu procesu evropeizace českých politických stran.

Učiněné závěry, jak konstatuje sám autor v závěru práce (s. 147), je třeba vnímat jakožto vycházející z případové studie České republiky. Na druhou stranu mohou do budoucna představovat počáteční vstup pro další širší pojatý výzkum, zaměřený kupříkladu na srovnání evropeizace volebních programů a komparaci postojů politických stran k evropské integraci v zemích Visegrádské čtyřky.